

22.6.2022

Máná árrabajásgeassinplána rávvagat

Máná árrabajásgeassinplána vuodđuduvvá árrabajásgeassinláhkii (540/2018) ja árrabajásgeassinplána vuoduštusaide (2022).

Máná árrabajásgeassinplánas vuolggasadjin galget leat máná ovdu ja dárbbut. Máná árrabajásgeassinplánii girjejuvvo, mo plánavuloš ja ulbmildiđolaš bajásgeassima, oahpahusa ja divššu ollašuhttit guhtege máná buohta árrabajásgeassimis inklusiiva prinsihpaid mielde. Inklusiiva prinsihpaide gullet buot mánáid guoskevaš ovttalágan vuoigatvuodát, dásseárvu, ovttaveardásašvuohta, olggušmeahttuvuohta, mánggabealatvuoda árvvošteapmi ja sosiálalaš osolašvuohta ja searvvušlašvuohta¹. Máná árrabajásgeassinplánii girjejuvvojit maiddá máná vejolaš individuála ovdáneami, oahppama ja buresveadjima doarjja² (mañjelabbo máná doarjja) ja dan ollašuttin ja vejolaš doarjjabálvalusat.

Máná árrabajásgeassinplána lea pedagogalaš plána ja oassin árrabajásgeassima pedagogalaš dokumenterema proseassa. Máná árrabajásgeassinplána lea áššebábir, mii ovdána ja hábme joatkašuvvi ollisvuoda dan áigge go mánná oassálastá árrabajásgeassimii. Joatkašuvvi ollisvuodain oavvildit dan, ahte máná árrabajásgeassinplánii pedagogalaš doibmii girjejuvvon mihttomearit ja doaimmat leat áigeguovdilát ja dehálaččat máná ovdáneami, oahppama ja buresveadjima oaidninčiegas. Máná árrabajásgeassinplánas, mii gárvejuvvo, vuhtiiváldit maiddá vejolaš ovddit máná árrabajásgeassinplána mihttomeriid ja daid ollašuvvama.

Máná árrabajásgeassinplána ráhkaduvvo juohke mánnái, guhte lea beaiveruovttus dahje bearašbeaivedivššus. Ráhkadettiin maná árrabajásgeassinplána lea dehálaš dovdat máná máhtu, givrodagaidd, beroštumiid ja individuála dárbbuid. Máná árrabajásgeassinplánas ovtastuvvet máná, fuolaheaddji ja bargiid fuomášumit ja oainnut. Mihttomearit, mat girjejuvvojit maná árrabajásgeassinplánii, govvidit dan mo pedagogalaš doaimmain ovddiduvvo máná ovdáneapmi, oahppan, buresveadjin ja joavkkus doaimman. Ráhkadeami stivrejit maiddá viiddes máhtu oassesuorggit ja oahppama viidodagat. Lassin ráhkadeamis vuhtiiváldojuvvo máná gielalaš ja kultuvrralaš duogáš ja eallinoaidnu. Mánnájoavkkus doaimma plánema ja ollašuttima ja oahppanbirrasiid ja doaimbancultuvrra ovddideami vuolggasadjin leat mihttomearit, mat loktanit mánáid árrabajásgeassinplánain. Mihttomearit, mat girjejuvvojit máná árrabajásgeassinplánii, áhahuvvojit bargiid pedagogalaš doibmii.

Go mánná oassálastá ovdaoahpahusa lassin dievasmahtti árrabajásgeassimii, sáhttit árrabajásgeassimii gulleaš pedagogalaš doaimma mihttomeriid ja áššiid maid berre fuobmát girjet máná ovdaoahpahusa oahppanplánii. Máná ovdaoahpahasplánii galgá girjet máná árrabajásgeassinplána sisdoaluid dievasmahtti árrabajásgeassima oasil. Jos ovdaoahpahusa oahppanplána ii ráhkaduvvo, ráhkaduvvo máná árrabajásgeassinplána, mas sáhttit vuhtiiváldit ovdaoahpahusa mihttomeriid ja mo ovdaoahpahas doarjut máná oahppama, bajásšaddama ja buresveadjima. Máná, guhte oazžu beavttálmahttojuvvon doarjaga oahppanplánas ja máná, guhte oazžu sierradoarjaga HOJKS:s, váldit ovdaoahpahusa lassin addojuvvon árrabajásgeassima vuhtii ovdaoahpahusa oahppanplána vuoduštusaide (2014) mielde. Ovdaoahpahusa dievasmahtti árrabajásgeassima oasil vejolaš doarjaga galgá heivehit oktii ovdaoahpahas addojuvvon doarjagiin ja girjet máná árrabajásgeassinplánii.

¹Árrabajásgeassinplána vuoduštusat 2022, lohku 1

² Árrabajásgeassinláhkka (540/2018) 15 a § ja Árrabajásgeassinplána vuoduštusat 2022, lohku 5

22.6.2022

Máná árrabajásgeassinplánaproseassa muttut

Máná árrabajásgeassinplánaproseassa sisttisoallá sierra muttuid (gč. govva Máná árrabajásgeassinplána joatkašuvvi ollisvuohhta):

- **Ráhkanit** vuhtiiváldimiin bargiid fuomášumiid ja máná ja fuolaheaddji oaidninčiegaid, soahpat máná árrabajásgeassinplánaproseassa áigetávvalis ja ovddasvástádusain.

- **Ráhkadit** plána:

- o ságastallat máná árrabajásgeassinplánas fuolaheaddjiin

- o árvvoštallat ovdal ráhkaduvvon máná árrabajásgeassinplána ollašuvvama ja plánet boahttevuoda

- o vuhtiiváldit mánggaámmátlaš ja mánggasuorggat ovttasbarggu

- o girjet mihttomeriid pedagogalaš doibmii ja doaimmaid mihttomeriid joksamii ja vejolaš eará áššiid, mat gullet máná ovdáneami, oahppama ja buresveadjima doarjagii.

- **Ságastallat** ja soahpat, mo máná árrabajásgeassinplánii girjejuvvon mihttomearit vuhtiiváldojuvvojit joavkku doaimma plánemis ja ollašuhttimis.

- **Árvvoštallat** ja dárkkálmahttit mihttomeriid ja doaimmaid oassin doaimma bistevaš ovdáneami.

Máná árrabajásgeassinplánaprosessii oassálastet olbmot, geat vástidit máná oahpahas, bajásgeassimis ja divššus sin skuvlejumi, bargogovaid ja ovddasvástádusaid mielde ovttas fuolaheaddjiin ja mánáin. Máná árrabajásgeassinplánaprosessii oassálastet dárbbu mielde maiddá eará áššedovdit ja dárbblaš oassebealit, geat dorjot máná ovdáneami, oahppama ja buresveadjima. Bargit ságastallet fuolaheaddjiin ja eará dárbblaš oassebeliiguin fuomášumiin, maid sii leat mánás dahkan ovdal máná árrabajásgeassinplána ráhkadeami, dan dihte vai hábmejtit nu mánggabealat oaidninčiega go vejolaš.

Máná árrabajásgeassinplána beaveruovttus

Beaveruovttuin árrabajásgeassima oahpaheaddji dahje árrabajásgeassima sierra oahpaheaddji vástida máná árrabajásgeassinplánaproseassa plánemis, ollašuhttimis ja árvvoštallamis ovttasbarggus eará bargiiguin. Máná árrabajásgeassinplána ráhkadeamis ja árvvoštallamis vástida árrabajásgeassima oahpaheaddjin gelbbolaš olmmoš. Lassin árrabajásgeassima oahpaheaddji ovddasvástádussan lea joavkku doaimma plánen máná árrabajásgeassinplánaid vuodul. Árrabajásgeassima sierra oahpaheaddji oassálastá máná doarjaga dárbbuid, doarjjadoaimmaid dahje daid ollašuhttima árvvoštallamii dárbbu mielde. Árrabajásgeassima oahpaheaddji ja/dahje árrabajásgeassima sierra oahpaheaddji vástida mánggasuorggat ovttasbarggu plánemis ja dasa gullelaš barggaid organiseremis eará bargiiguin, geain lea ovddasvástádus mánnájoavkku bajásgeassimis. Árrabajásgeassima sosionoma máhtu sáhttit atnit ávkin erenoamážit mánáid ja bearrašiid bálvalanvuogádaga dovdamuša oasil³. Lea hui dehálaš, ahte mánggaámmátlaš joavkku fuomášumit, oainnut ja diedut vuhtiiváldojuvvojit máná árrabajásgeassinplánaproseassas.

Máná árrabajásgeassinplána bearašbeaivedivššus

Bearašbeaivedivššus máná árrabajásgeassinplánaproseassa stivremis lea dehálaš mearkkašupmi. Stivremis sáhtta vástidit ovdamearkka dihte bearašbeaivedivššu stivrejeadji, beaveruovttu hoavda dahje árrabajásgeassima oahpaheaddji báikkálaš mearrádusa mielde. Árrabajásgeassima oahpaheaddji dahje árrabajásgeassima

³ Árrabajásgeassinláhka 23 §

22.6.2022

sierraohpaheaddji sáhtta oassálastit máná, guhte lea bearašbeaivedivššus, árrabajásgeassinplánaprosessii ja máná doarjaga plánemii ja árvvoštallamii. Bearašbeaivedivššár vástida máná árrabajásgeassinplánii girjejuvvon mihttomeriid ja doaimmaid ollašuhhtimis oassin joavkku doaimma.

Ovttasbargu mánáin ja fuolaheaddjiin

Oassin máná árrabajásgeassinplána ráhkadeami ságastallat máná fuolaheaddjiin. Ávžžuhuvvo, ahte bargit stivrejit fuolaheaddji ráhkkanit ságastallamii ovddalgihtii. Máná oainnu ja sávaldagaid galgá čielggadit ja vuhtiiváldit dallego ráhkada plána. Mihttomearrin lea, ahte máná oassálastá ja su gullat máná árrabajásgeassinplána ráhkadeami ja árvvoštallama buot muttuiguin. Bargiid ovddasvástádussan lea ohcat heivvolaš vugiid máná oainnuid čielggadeapmái ja ovddidit vugiid, maiguin máná sáhttet váikkuhit doaimma sisdoaluide.

Mánnggasuorggat ovttasbargu

Máná árrabajásgeassinplána ráhkadeapmi ja árvvoštallan dáhkkojuvvon dárbbu mielde mánnggasuorggat ovttasbarggus⁴ sosiála- ja dearvvašvuodabálvalusaid áššedovdiiguin. Ovttasbargogeavadagat ja prinsihpat sohppojuvvot mánáidrávvehaga, mánáidsuodjaleami, bajásgeassin- ja bearašrávvehaga ja eará sosiáladuodaimma bálvalusaiguin. Mánnggasuorggat ovttasbargu ollašuhhto vuosttažin fuolaheaddji lobiin ja dan stivre máná ovddu ovdasadji.

Máná árrabajásgeassinplána čiegusin dollojuvvon áššebábirin ja dieđuid sirdin

Máná árrabajásgeassinplána galgá doallat čiegusin⁵. Máná árrabajásgeassinplána dieđuid sirdedettiin bivdojuvvon lohpi máná fuolaheaddjis. Árrabajásgeassinláhka dahká vejolažžan goittotge árrabajásgeassima ordnema dáfus vealtameahttun dieđuid sirdima easttakeahtta čiegusin doallama. Ordnema dáfus vealtameahttun diehtu sáhtta laktásit ovdamearkka dihte doarjjadoaimmaide, maid máná dárbbasa dahje dorvvolaš árrabajásgeassima ordnemii. Árrabajásgeassima ordnejeaddjis lea vuoigatvuohta oazžut dákkár vealtameahttun dieđuid eará árrabajásgeassima ordnejeaddjiin dahje ovdamearkka dihte sosiála- ja dearvvašvuodafuolahusa virgeoapmahačas dahje ámmátolbmoss. Jos máná sirdása nuppi árrabajásgeassima ordnejeaddji árrabajásgeassimii, ordnema dáfus vealtameahttun dieđu sáhttit sirdit ovddit ja dáláš ordnejeaddji gaskkas. Dieđusirdima mihttomearrin lea dorvvastit árrabajásgeassima ollašuvvama máná ovddu mielde.

Máná árrabajásgeassinplána lea áššebábir, mii seailluhuvvo bissovaččat ja dan galgá vurket dehálaš mildosiiguin Álbmotvuorkká mearrádusa mielde⁶. Cealkámušaid, mat bohtet sosiála- ja dearvvašvuodafuolahusas ii seailluhuvvo sierra árrabajásgeassima áššebáberollisvuodas, muhto daid vurket sosiálafuolahusa ja dearvvašvuodafuolahusa oktavuhtii.

Dálkkasdikšoplána vuhtiiváldin máná árrabajásgeassinplánas

Máná árrabajásgeassinplánii čállojuvvot dálkkasdikšui gullevaš dieđut, dan mielde go dat leat vealtameahttumat máná árrabajásgeassima ordnema dáfus.

Hálddahušlaš mearrádus oassin máná árrabajásgeassinplánaproseassa

Máná árrabajásgeassinplána adnojuvvon ávkin dallego bargujuvvon hálddahušlaš mearrádus addojuvvon beavttálmahttojuvvon dahje sierradoarjagis dahje almmolaš doarjaga doarjjabálvalusain. Dalle jos máná doarjaga

⁴Árrabajásgeassinplána vuoduštusat 2022, lohku 3.3. ja 5.3

⁵ Árrabajásgeassinláhka 40 §

⁶ Álbmotvuorká 2018 (KA/13089/07.01.01.03.01/2018): 1.8.2017 rájes bissovaš digitálalaš seailluheapmi buot materiálain, mat leat digitálalaš hámis. Fuobmá maidái rávvagiid ovdal 1.8.2017 šaddan materiálain dahje dan maŋŋá šaddi analogalaš materiálain. Lassedieđut [Gieldalihttu siidduin](#)

22.6.2022

dárbu lea árvoštallojuvvon máná árrabajásgeassinplánas, galgá árvoštallama váldit vuhtii attedettiin beavttálmahttojuvvon dahje sierradoarjaga hálddahaslaš mearrádusa dahje mearrádusa almmolaš doarjaga doarjjabálvalusain. Máná árrabajásgeassinplána ođasmahttojuvvo hálddahaslaš mearrádusa sisdoalu mielde.

Máná árrabajásgeassinplána minsttarskovi rávvagat

1. Vuodđodieđut

Vuodđodieđuide girjejuvvojit máná ja fuolaheaddji dahje eará lágalaš ovddasteaddji namat, oktavuodadieđut ja telefonnummirat. Lassodieđut, mat laktásit oktavuodadoallamii sáhttet leat ovdamearkka dihte áššit, mat gullet ovttas fuolaheapmái dahje dorvogildosii.

2. Máná árrabajásgeassinplána ráhkadeapmi

Dás dárkkuhussan lea sihkkarastit, ahte mánás ja fuolaheaddjis lea vejolašvuohta oassálastit plána ráhkadeapmái ja árvoštallamii.

2.1 Olmmoš, guhte vástida ráhkadeamis ja su oktavuodadieđut

2.2 Earát ráhkadeapmái oassálastán bargit/áššedovdit

2.3 Mo máná oaidninčieगत ja oainnut vuhtiiváldojuvvojit ja máná lea oassálažžan proseassas

2.4 Mo fuolaheaddji oaivilat váldojuvvojit vuhtii ja mo ovttasbargu ordnejuvvo

Dán oassái sáhttit girjet bearraša gielalaš ja kultuvrralaš duogáži dahje eallinoidnui gullelaš sávaldagaid ja ovttas sohppojuvvon áššiid, dego ovdamearkka dihte ruovttugielaid, dulkonbálvalusaid geavaheami dahje mo gulahallat eallinoidnui gullelaš áššiin.

3. Mánngasuorggat ovttasbargu

Dása sáhttit girjet mánngasuorggat ovttasbarggu ollašuttima, ovdamearkka dihte mánáidrávvehagain dahje mánáidsuodjalemiin. Dása girjet mánngasuorggat doibmiid organisašuvnnaid, namaid ja oktavuodadieđuid. Lassin girjet ovttas sohppojuvvon áššiid.

Vejolaš doarjaga eaktudan ovttasbarggu ja bálvalusaid oaidninčieगतas vuhtiiváldit

- ovttasbarggu mánáin ja fuolaheaddjiin
- máná doarjaga ollašuttima ovddasvástádusaid
- sierraáššedovdiid bálvalusaid geavaheami
- sosiála- ja dearvvašvuođafuolahusa ja eará áššedovdiid bagadallama ja rávvema
- vejolaš sáhtošemiid ordnema ja ovddasvástádusaid.

4. Máná árrabajásgeassinplána mihttomeriid ja doaimmaid ollašuttima árvoštallan

Máná árrabajásgeassinplána galgá árvoštallat ja dárkkistit unnimustá oktii jagis dahje dávjjibut jos máná dárbbut eaktudit dan. Máná árrabajásgeassinplána árvoštalladettiin árvoštallan čuohcá pedagogihka ollašuvvamii, oahppanbirrasiidda ja doaimma ordnemiidda, dasa váikkuhago vejolaš doarjja ja doarjjadoaimmaid ollašuvvamii.

Máná árrabajásgeassinplána dárkkisteapmi vuodđuduvvá máná árrabajásgeassinplána árvoštallamii ovttas mánáin ja fuolaheaddjiin. Ulbmilin lea sihkkarastit, ahte máná árrabajásgeassinplánas šaddá joatkašuvvi ollisvuohta. Dán oasis dárkut ovdal ráhkaduvvon máná árrabajásgeassinplána ja árvoštallat dasa girjejuvvon mihttomeriid ollašuvvama. Jos máná árrabajásgeassinplána ráhkaduvvo vuosttas háve, dát árvoštallan ii

22.6.2022

lunddolaččat dahkko. Máná árrabajásgeassinplána mihttomeriid ja daid ollašuvvama čuovvut ja árvvoštallat jeavddalaččat.

Dihtomielaš ja plánavuloš árvvoštallan lea guovddážiis árrabajásgeassima kvalitehta bajásdoallamis ja ovddideamis. Bargit ollašuhttet árvvoštallama álo máná árrabajásgeassinplána beaivádeami gaskkas ja mihttomeriid dárkkálmahttit, dallego máná dárbbut rivdet.

4.1 Mihttomeriid ja doaimmaid ollašuvvan

Mat doibmii ásahuvvon mihttomearit ja doaimmat leat ollašuvvan? Mo dat leat ollašuvvan? Mii lea ovddidan/eastán mihttomeriid ja doaimmaid ollašuvvama?

Árvvoštallan čuohcá doaimma, ordnemiid, oahppanbirrasiid ja pedagogihka árvvoštallamii, ii máná árvvoštallamii. Árvvoštallama oktavuodas bargit, fuolaheaddji ja máná jurddašit man bures máná árrabajásgeassinplánii girjejuvvon bajásgeassimii, oahpahussii ja dikšui ásahuvvon mihttomearit leat ollašuvvan ja leatgo doaimmat leamaš vuogálaččat. Mo ovdáneapmi, oahppan ja buresveadjin leat ovddiduvvon?

Ovdamearka: Mii leat hárjehallan gárvodeami ovttas Ánnen nu, ahte bargit stivrejit gárvodandilálašvuoda govaiguin ja movttiidahttet su. Go doaimmat ná, gárvodandilálašvuodat lihkostuvvet bures. Joatkit de govaid geavaheami.

Ovdamearka: Ovddit girjemis govviduvvon doarjjadoaimmat leat leamaš válđoáššis beaktilat ja doaimman, nu daid geavahusa gánneha joatkit. Doarjaga ollašuvvama árvvoštallan: Lanjaide ja báikkiide leat biddjon govat, doaimmain leat govat, álo ii sáhte geavahit govaid ja dat dalán čuohcá Ánne doibmii. Boahttevuodas vel nannosabbot govat mielde.

4.2 Máná doarjaga árvvoštallan

Leatgo mánái addojuvvon doarjja ja doarjjadoaimmat doaimman ja reahkkán? Mo sohppojuvvon pedagogalaš, ráhkaduslaš ja/dahje divššolaš doarjaga hámit leat ollašuvvan, ja mat leat leamaš daid váikkuhusat? Mo sohppojuvvon ovttasbargogeavadagat leat ollašuvvan?

Máná doarjaga dárbbu ja dan reahkká go doarjja ja leago dat doarvái vuogálaš ja váikkuhago dat, galgá árvvoštallat ja árrabajásgeassinplána galgá ođasmahttit álo doarjaga dárbbu rievdadettiin. Doarjaga váikkuheami árvvoštallan sisttisoallá govvádusa doarjjadoaimmain, daid váikkuheami árvvoštallamis ja ovddideamis ja vuodustusaid das, makkár doarjjadoaimmain máná ávkašuvvá ja mat buoremusat ollašuhttet individuálalaččat máná ovddu. Jos máná oazžu beavttálmahttojuvvon dahje sierradoarjaga, máná árrabajásgeassinplána ođasmahttojuvvo hálddahušlaš mearrádusa sisdoalu mielde.

4.3 Eará fuomášumit mánái ovdal ráhkaduvvon árrabajásgeassinplánas

Ovdamearka: Doaimmaterapevta fitnamat leat šluhttejuvvon ja máná ii leat guhkes áigái oassálastán plánejuvvon veajuiduhttimii.

5. Mihttomearit pedagogalaš doibmii ja doaimmat mihttomeriid joksamii. Mihttomearit ja doaimmat gusket bajásgeassima, oahpahusa ja divššu ollisvuoda ja máná doarjaga.

Dása govviduvvojit dihto máná pedagogalaš doaimma mihttomearit ja doaimmat mihttomeriid joksamii.

5.1 Máná givrodagat, beroštumit ja dárbbut ja daid vuhtiiváldin

22.6.2022

Máná árrabajásgeassinplánii govviduvvojit máná guovddáš givrodagat ja beroštumit ja dárbbut mihttomeriid ásaheami ja doaimma plánema vuodđun.

Ovdamearka: Sámmol lea hui beroštuvvan huksemis. Áhčči muitala, ahte Sámmol hukse čehpet ruovttus Legoiguin. Sámmolis lohkoáddejumi hábmen lea hiđis. Váldit huksema oahppama doarjjan ovdamearkka dihte ivnniid nammadeapmái ja lohkomeriid hárbhallamii. Bargit nammadit bihtáid ivnniid ja Legogerdid meari.

Ovdamearka: Elle lea fysalaččat hui aktiivvalaš. Lihkadeapmi leage su givrodat ja son buđalda sirkusskuvlla etniin. Elle háliida lihkadit ollu maiddái árrabajásgeassinbeavvi áigge. Lihkadeapmi vuhtiiváldojuvvo dallego plánat jovkui doaimma. Lihkadeapmi vuhtiiváldojuvvo maiddái sirdásandilálašvuodain, goas sáhttit sirdásit ovdamearkka dihte njuikumii dego cuoppu báikkis nubbái.

Ovdamearka: Sáráin ja etniin hálešteimmet, ahte Sárá lea movttiidan hukset Duploiguin, maid ivnniid son muitala movttegit. Plánet huksendoaimmaid maiddái beaiveruktui ja seammás mannat ivnniid ja viidábut sániid (unni, stuoris, duohken, ovttas) čađa.

5.2 Mihttomearit pedagogalaš doibmii

Dása girjet guovddáš mihttomeriid bargiid pedagogalaš doibmii. Mihttomeriid ásaheamis galgá atnit máná givrodagaid, beroštumiid ja dárbbuid ávkin. Dán oasis vuhtiiváldit máná ovdáneaddji dáidduid ja dan, mo daid sáhttit ovddidit pedagogalaš doaimmain. Dehálaš lea girjet mihttomeriid máná bajásgeassimii, oahpahussii ja dikšui. Dás vuhtiiváldit maiddái viiddes máhtu oassesurggiid ja oahppama viidodagaid. Lassin dása girjet vejolaš ovdáneami, oahppama ja buresveadjima doarjaga oasis mearkkašahtti mihttomeriid almmolaš, beavttálmahttojuvvo ja sierra doarjagis.

Ovdamearka: Movttiidahttit Arttu oassálastit joavkodilálašvuodain. Storra joavkkus (go birrasis leat ollu mánát, rávesolbmot, jienat ja hušša) Arttu lea muitalan, ahte son ii háliit hállat. Bargiiguin guovttá ja stohkosiin háleštallá oluge. Arttuin ja fuolaheaddjiiguin lea sohppojuvvo, ahte hárbhallat ovttas roahkkatvuoda dáiddu. (ovdamearka joatkašuvvá oasis 5.3)

Ovdamearka: Veahkehit Nea ráffut oktasaš dilálašvuodain, main galgá čohkkát. Nea liiko lávlut ja oassálastit olles mánnájoavkku lávlunbottuide. (ovdamearka joatkašuvvá oasis 5.3)

Ovdamearka: (Duogášdieđut: Abdullaha bearaš fárrii jahki dassái Supmii, ja mánná lea álggahan guokte mánu dassái árrabajásgeassima) Ovddidit Abdullaha suomagiela sátneráju ovdáneami.

5.3 Doaimmat ja vuogit mihttomeriid joksamin

Dás girjet konkrehtalaš pedagogalaš doaimmaid ja vugiid pedagogalaš doibmii ásahuvvo mihttomeriid joksamin. Vugiid galgá girjet nu konkrehtalažžan, ahte daid ollašuvvama árvvoštallan lea vejolaš.

Ovdamearka joatkašuvvá oasis 5.2. Movttiidahttit Arttu muitalit iežas oainnu joavkodilálašvuodas ovdamearkka dihte vuos bealgi bajás – bealgi vulos –vugiin, maŋjelabbo sánálaččat. Hállat juohkehaččain roahkkatvuoda dáiddu ja gealdašuvvamis, oahpahallat movttiidahttit nuppi. Fuolahit, ahte dilli lea roahkasmahtti.

Ovdamearka joatkašuvvá oasis 5.2. Čohkkát nu unnán go vejolaš ja lihkadit vejolašvuodaid mielde doaimmaid gaskkas, jos čohkkán lea vealtameahttun. Leat geahččalan deaddobeatnaga, dat orru ráfáiduhhtimin Nea. Jearaimet Neas, mii su veahkehivčče buoremusat: "Go mus lea dat beana, dat deaddá dákko (čájeha juolggi) ja dat eai lihkat. Ii boađe johtilis dovdu. Njuikun maid veahkehivčče."

Ovdamearka joatkašuvvá oasis 5.2. Nammadit áššiid ja diŋggaid ja geavahit govaid nu beaivválaččat geardduhuvvo doaimmain go maiddái hárvvibut ovdan boahtti sániid oktavuodas, vai Abdullaha suomagiela sátneráju ovdána. Mátkegihppagii laktojuvvo govaiguin bearaš sáhttá mannat čađa beavvi dáhpáhusaid iežaset eatnigielain ovttas Abdullahiin ruovttus.

22.6.2022

5.4. Gillii ja kultuvrii gullevaš dárkilut oaidninčieгат

Dán oasis girjet mihttomeriid ja vugiid, mo ovddidit mánggabealagit vierisgíelat ja mánggagielat mánáid gielladáiddu ja giella- ja kulturidentitehtaid ja iešdovddu ovdáneami.

Árrabajásgeassimis oahpahuvo suomagiella/ruođagiella nubbin giellan dihtomielalaččat ja pedagogalaččat plánejuvvo vuogi mielde gielalaš dáidduid ja válmmašvuodaid oassesurggiin mánáid dárbbuid ja gáibádusaid mielde.⁷

Dása sáhttá maiddá girjet gillii ja kultuvrii gullevaš eará dárkkálmahtti oaidninčiegaid, mat laktásit pedagogalaš mihttomeriide ja doaimmaide ovdamearkka dihte sámegillii, románagillii ja seavagillii.

5.5 Vejolaš eará dárbbut, mat gullet máná ovdáneami, oahppama ja buresveadjima doarjagii ja mihttomearit máná doarjaga ollašuttimii ja doarjaga hámit (pedagogalaš, ráhkaduslaš ja divššolaš)

Dása girjet máná doarjagii gullevaš dárbbuid ja dárbbalaš pedagogalaš, ráhkaduslaš ja divššolaš doarjaga hámiid. Dása girjet maiddá vejolaš doarjjabálvalusaid, maid addit mánnái.

Máná árrabajásgeassinplána atnit ávkin dallego bargat hálddahušlaš mearrádusa addojuvvon beavttálmahttojuvvo dahje sierradoarjagis dahje almmolaš doarjaga doarjjabálvalusain. Dalle jos máná doarjaga dárbu lea árvvoštallojuvvo máná árrabajásgeassinplánas, galgá árvvoštallama váldit vuhtii attedettiin beavttálmahttojuvvo dahje sierradoarjaga hálddahušlaš mearrádusa dahje mearrádusa almmolaš doarjaga doarjjabálvalusain. Máná árrabajásgeassinplána ođasmahttojuvvo hálddahušlaš mearrádusa sisdoalu mielde.

Go mánná oažžu árrabajásgeassimis doarjaga, su árrabajásgeassinplánii girjejuvvojit dárbbalaš áššit pedagogihka ollašuttima/pedagogalaš doaimma oaidninčiegas:

Pedagogalaš doarjaga hámit

- árrabajásgeassinbeavvi ráhkadussii ja beaivertmii gullevaš čovdosat
- oahppanbirrasiidda gullevaš čovdosat
- sierrapedagogalaš čovdosat mat dárbbajuvojit
- vuorováikkuhus- ja gulahallanvuogit, ovdamearkka dihte seavvagiid ja govaid geavaheapmi
- geavadagat, mo mánná beassá oassálaš veardásašjoavkku doibmii, ovdamearkka dihte easttahušvuoda vuhtiiváldin.

Ráhkaduslaš doarjaga hámit

- doarjaga ollašuttimii gullevaš máhtu ja sierrapedagogihka máhtu nannen
- bargiid mearrái ja ráhkadussii gullevaš čovdosat
- mánnájoavkku sturrodahkii ja joavkoráhkadussii gullevaš čovdosat
- dulkon- ja veahkehanbálvalusat ja veahkkeneavvuid geavaheapmi
- smávva- dahje sierrajoavku dahje eará dárbbalaš joavkohápmi
- árrabajásgeassima sierraoahpaheadji oasse- dahje ollesáigásaš oahpahuš dahje ráđđeohcan.

Divššolaš doarjaga hámit

- vuodđodikšumii, fuolaatnimii ja veahkeheapmái gullevaš čovdosat
- dearvašvuodadivššolaš dárbbut, ovdamearkka dihte máná guhkesáiggebuohcuvuodaid dikšumii, dálkkodeapmái, borramušvuohkái ja lihkadeapmái gullevaš veahkeheapmi ja veahkkeneavvut.

⁷Árrabajásgeassinplána vuodustusat 2022, lohku 4.6

22.6.2022

Lassin máná árrabajásgeassinplánii girjejuvvojit vejolaš sosiála- ja dearvvašvuodabálvalusat, dego veajuiduhttin man máná oážžu, jos dat lea dehálaš máná árrabajásgeassima ordnema oaidninčiegas.

Ovdamearka: Mii geavahit govaid buot doaimmaiguin Eeroiin. Govat veahkehit máná vuodjut gárvodeapmái ja smávvejit bargama unnit oassedoaimman.

Ovdamearka: Veera oassálastá oktii vahkus árrabajásgeassima sierraoahpaheaddji vuorrováikkhusstoahkanjovkui, mas mihttomearrin lea erenoamážit

Ovdamearka: Mii leat fuobmán, ahte Ánnii lea dehálaš erenoamážit strukturerejuvvon biras ja bissovašvuhta: Smávvet bargguid (hástaleaddji barggut vuossu), dáhkidit ráfálaš barganbáikki (erenomážit jienat), ráhkadit govaid lanjaide ja doaimmaide (árrabajásgeassima sierraoahpaheaddji ráhkada ovttasbarggus Ánne doaimmanterapevttain govvamáhpa). Gerdojuvvon rutiinnat beaivvi áigge ja joavkku bargiid bissovašvuhta livččii dehálaš

5.6. Hálddahusmearrádus, mii guoská máná doarjaga ollašuhttima

Dása girjejuvvo beaivemearri, jos máná doarjagis lea addon hálddahusmearrádus. Máná árrabajásgeassinplánii girjejuvvo maidái beaivemearri, jos hálddahusmearrádus gomihuvvo.

Eará fuomášumiide sáhttit girjet hálddahusmearrádussii gullevaš dárkkálmahtti oaidninčiegaid.

5.7 Dárkkálmahttimat doaimmabaji áigge máná dárbbuid mielde

Dán oasi ulbmilin lea sihkarastit máná árrabajásgeassinplánii girjejuvvon mihttomeriid ja doaimmaid ollašuvvama bistevaš árvvoštallama. Bistevaš árvvoštallamiin oaivvildit mihttomeriid ja doaimmaid, maid dárkkálmahttit áicamiin ja pedagogalaš dokumenteremiin. Bistevaš árvvoštallamiin máná árrabajásgeassinplána bissu áigge dásis.

Ovdamearka joatkašuvvá oasis 5.3: Arttu lea roahkasnuvvan juo hállat muhtun cealkagiid joavkodilálašvuodain.

Ovdamearka joatkašuvvá oasis 5.3: Nea oassálasttii lávlun hárbjehusaide sáles ja guovtti vahku áigge lea máššan čohkkát iežas sajis.

6. Eará vejolaš áššit, maid galgá vuhtiiváldit máná árrabajásgeassimis

Dán oassái girjet eará áššiid maid galgá vuhtiiváldit, dego ovdamearkka dihte beaivenahkariidda, boradeapmái dahje gárvodeapmái gullevaš áššiid.

7. Áššebáhpárat ja plánat, mat leat adnojuvvon ávkin ráhkadeamis

Máná árrabajásgeassinplána ráhkadeamis sáhttit atnit ávkin eará vejolaš plánaid dego ovdamearkka dihte dálkkasdikšoplána, S2-plána.

8. Čuovvun- ja árvvoštallanáigemuttut

Dása girjet fuolaheaddjiin ovttas sohppojuvvon joatkkaplána ja goas plána árvvoštallat čuovvovaš háve.